

Een Vlissings-Amsterdams huwelijk in 1672

Het verhaal van Jasper Ingels en Maria Christina Bartolotti van den Heuvel tot Beichlingen

JACO SIMONS

Dit artikel is het vervolg op de eerdere publicatie in *Den Spiegel* 'Raadsheer Apollonius Ingels en Maria Schot'.* Daarin maakten we kennis met de magistraat Apollonius Ingels, eigenaar van een huis in de Hellebardierstraat – dat nu deel uitmaakt van het Gemeentearchief Vlissingen – en tevens de grondlegger van de voorname buitenplaats Swanenburg.

In deze bijdrage pak ik de draad op bij Apollonius en Maria's oudste zoon. Deze nazaat trouwde, na de dood van zijn eerste vrouw, in 1672 met een dochter van één van de rijkste Amsterdammers van de Gouden Eeuw, Guillelmo of Willem Bartolotti van den Heuvel. Twee interessante families werden toen met elkaar verbonden. Ofwel: het Vlissings-Amsterdamse huwelijk tussen Jasper Ingels en Maria Christina Bartolotti van den Heuvel. Laten we eens luisteren wat deze echtelieden zelf te vertellen hebben over hun leven.

Jasper

"Ik ben Jasper Ingels. Men noemt mij vaker Gaspar dan Jasper. Ik ben geboren op 15 augustus 1627 in Vlissingen als oudste kind van Apollonius Ingels en Maria Schot en werd vernoemd naar mijn grootvader Jasper Bouwense Schot. Mijn ouders kregen nog twee zonen, Ingelbert en Apollonius jr., en één dochter, Sara.

Enkele jaren na mijn geboorte, liet mijn vader de indrukwekkende buitenplaats Swanenburg bouwen. Dat was een prestigieobject aan de voet van de duinen, net buiten Vlissingen op het grondgebied van de ambachtsheerlijkheid Koudekerke. Hij had natuurlijk ook een huis in de stad. Dat stond in de Hellebardierstraat.

Portret van Apollonius Ingels, grondlegger van Swanenburg en vader van Jasper Ingels. (collectie: Zeeuws maritiem muZEEum, bruikleen van het Koninklijk Zeeuwsch Genootschap der Wetenschappen)

Mijn vader was secretaris van Vlissingen en werd in 1631 benoemd tot gecommiteerde raad (een soort gedeputeerde) bij de Staten van Zeeland en ter Admiraliteit. In verband met die functie verhuisden wij naar het Abdijcomplex in Middelburg. Ruim twee jaar hebben wij hier slechts gewoond, want mijn vader stierf op jonge leeftijd. Ik kan mij dat goed herinneren want ik was toen zes jaar. Na mijn vaders dood keerde mijn moeder met haar kinderen terug naar Vlissingen. Wij gingen in de Nieuwstraat wonen.

Mijn moeder had haar jeugd doorgebracht in het huis op de oostelijke hoek van het Lange Groenewoud en het Dortsmanslop.

Dit 'slop' was genoemd naar de groot- of overgrootvader van Adriaan Dortsman, de beroemde architect die Vlissingen achter zich liet en vanaf 1665 furore maakte in Amsterdam.

In 1643 werd ik toegelaten tot het prestigieuze gymnasium in Middelburg. Na mijn rechtenstudie in de Franse stad Nantes keerde ik in de zomer van 1649 terug in Vlissingen en ging weer bij mijn moeder in de Nieuwstraat wonen. In september liet ik mij inschrijven als lid van de Nederduits-Gereformeerde kerk en al op 19 november werd ik op 22-jarige leeftijd benoemd tot raad in Vlissingen. In 1650 en 1651 was ik schepen (een soort wethouder) en in 1652 en 1653 burgemeester van mijn geboortestad. Tijdens de periode dat ik magistraat van Vlissingen was, zorgde mijn moeder er voor dat onze buitenplaats Swanenburg op mijn naam kwam te staan.

Tijdens mijn burgermeesterschap trouwde ik met mijn 17-jarige nicht Cornelia Cau. Zij was een dochter van mijn tante Johanna Ingels en oom Bonifatius Cau. Cornelia schonk mij zeven kinderen, waarvan er vier al jong het leven lieten.

Na mijn afscheid van het Vlissingse stadsbestuur volgde ik op 4 februari 1654 de roemruchte Johan Ghyselin op als gecommitteerde raad wegens Vlissingen bij de Staten van Zeeland en bij de Admiraliteit. Als gevolg van mijn nieuwe functie verhuisde ik met mijn gezin naar het voor mij vertrouwde adres op het Abdijcomplex in Middelburg. Ik zou het gewestelijke raadschap maar liefst 25 jaar lang vervullen. Daarmee overtrof ik mijn grootvader die dit ambt 23 jaar had uitgeoefend.

Na de dood van mijn Cornelia in 1670 hertrouwde ik twee jaar later. Mijn tweede vrouw was de van oorsprong Amsterdamse, maar al twaalf jaar in Middelburg wonende Maria Christina Bartolotti van den Heuvel. Zij schonk mij één kind. Onze dochter heette Jacoba en zij zou later in het huwelijk treden met Constantijn van Reigersberg. Na zijn vroegtijdige dood hertrouwde Jacoba met Constantijns neef Johan van Reigersberg. Die verbintenissen betekenden een herhaling van de geschiedenis,

want mijn grootvader, Ingel Leunisse, was ook getrouwd met een dame uit dit aanzienlijke Veerse geslacht; mijn grootmoeder was namelijk Sara van Reigersberg.

Op 8 april 1679 verliet ik mijn aardse bestaan 'Onder de Abdijpoort'. Zo luidde het adres van de dienstwoning van de Vlissingse gecommitteerde raad. Mijn woonruimte bevond zich weliswaar westelijk naast de Abdij- of Zuidpoort, maar de entree lag letterlijk onder de poort. Ik werd in de Koorkerk bijgezet in ons familiegraf, letterlijk op een steenworp afstand van mijn huis. In het graf lagen ook mijn vader en grootouders begraven.

Om de armen van de stad Vlissingen te ondersteunen, liet ik een legaat na van 50 pond Vlaams aan de diaconie van de Nederduits-Gereformeerde kerk van mijn geboorteplaats.”

Maria Christina

“Mijn naam is Maria Christina Bartolotti van den Heuvel tot Beichlingen. Ik ben in 1642 geboren als dochter van Guillelmo of Willem Bartolotti van den Heuvel en Jacoba van Erp. Ik had vier broers en drie zussen. Met trots kan ik zeggen dat niemand minder dan de beroemde Joost van den Vondel een bruiloftslied schreef voor mijn ouders. En over grote dichters gesproken: Pieter Corneliszoon Hooft ofwel P.C. Hooft was met mijn tante Christina van Erp getrouwd. Zij woonden op het indrukwekkende kasteel Muiderslot, niet ver van Amsterdam.

Ik kan mij voorstellen dat mijn Italiaanse naam Bartolotti om enige uitleg vraagt. Mijn grootvaders oom was Giovanni Baptista Bartolotti uit Bologna. Hij liet zijn lucratieve handelsonderneming na aan mijn grootvader op voorwaarde dat die Bartolotti aan zijn naam Van den Heuvel zou toevoegen. Mijn grootvader had daar natuurlijk weinig bezwaar tegen. De toevoeging Beichlingen heeft te maken met een gebied in het Duitse Thüringen. Onze familie stamt af van de graaf van Beichlingen.

Mijn vader was koopman en bankier en één van de rijkste inwoners van Amsterdam. Wij woonden in een prachtig 'stadspaleis'

Het Huis Bartolotti, één van de beroemdste en grootste grachtenhuizen van Amsterdam. Zowel rechts als links zijn de knikken in het huis te zien. (foto: Jaco Simons)

aan de Herengracht, dat rond 1618 in opdracht van mijn grootvader op een dubbel perceel was gebouwd. Later werd onze woning het 'Huis Bartolotti' genoemd. Naast dit pand in het drukke Amsterdam bezat mijn vader een buitenplaats bij Soest. Het landgoed heette toepasselijk Heuvel en Dael. Mijn vader overleed toen ik 16 jaar oud was. Ik werd, nadat ik meerderjarig was verklaard, voor een deel eigenaar van zijn buitenplaats.

In 1660 trouwde ik in mijn geboorteplaats Amsterdam met de Zeeuw mr. Johan Thibaut. Daarmee volgde ik de Thibautlijn van mijn oma. Johan was mijn achterneef. Mijn grootmoeder en zijn grootvader waren namelijk broer en zus. Ons huwelijksfeest vond plaats in ons prachtige huis aan de Amsterdamse Herengracht.

Johan Thibaut was heer van de ambachtsheerlijkheid Aagtekerke, net als zijn vader Hendrick, en griffier bij de Rekenkamer van Zeeland. Hij nam mij mee naar het Zeeuwse eiland Walcheren waar wij gingen wonen in Middelburg. Samen kregen we drie kinderen.

Mijn zus Constantia trouwde in 1665 met Johans broer Christiaan Thibaut. Constantia was toen zowel mijn zus als schoonzus. Eén van mijn andere zussen was Jacoba, een losbandig type met een slechte reputatie. Na vele onstuimige affaires, waarbij zij een hele rits mannen had versleten, trouwde zij met de Amsterdamse burgemeester en diplomaat Coenraad van Beuningen. Hij werd letterlijk waanzinnig van haar. Uit wanhoop tekende hij met zijn eigen bloed allerlei tekens op de voorzijde van zijn huis aan de Amstel 216 in Amsterdam. De symbolen heeft men er naar het schijnt nooit meer af kunnen krijgen. Het pand kreeg de naam 'Het huis met de bloedvlekken'.

Na mijn mans dood hertrouwde ik het jaar daarop, in 1672, met de vijftien jaar oudere Jasper Ingels. Net als voor mij, was het voor mijn man zijn tweede echtelijke verbintenis. Ik bleef weliswaar in Middelburg wonen, maar verhuisde naar het Abdijcomplex. Daar schonk ik Jasper één kind.

Vooraf gedurende de zomer vertoefden wij op Swanenburg, waar ook mijn schoonmoeder Maria vaak te vinden was. Maria

Twee indrukwekkende pronkstukken

De hoge pronkfactor was in de zeventiende eeuw zo'n beetje van levensbelang. "Toon je rijkdom op overdreven wijze. Dat levert status op en dan openen de deuren zich vanzelf", zo lijkt de gedachtegang te zijn geweest in die tijd. Je ziet dat onder meer terug als je voor het Huis Bartolotti in Amsterdam staat en het wordt duidelijk als je de prent van Hof Swanenburg bij Vlissingen bestudeert. (zie illustraties)

Het indrukwekkende Huis Bartolotti werd rond 1618 gebouwd in Hollandse renaissancestijl. Het pand werd gerealiseerd in een bocht van de Herengracht op een dubbel perceel, waardoor er een huis ontstond met twee 'knikken'. Het ontwerp werd vaak toegeschreven aan de beroemde architect Hendrick de Keyser, maar daaraan wordt nog steeds getwijfeld.

In 1689 werd het enorme pand gesplitst waardoor er twee woonhuizen ontstonden. Beide gingen vanaf dat jaar in de verhuur. Tot 1717 zou het geheel in het bezit blijven van de familie Bartolotti van den Heuvel.

Tegenwoordig houdt de Vereniging Hendrick de Keyser kantoor in het gehele, oorspronkelijke pand aan de Herengracht 170-172.

Hof Swanenburg werd rond 1630 door Apollonius Ingels opgericht en bleef tot april 1727 in het bezit van zijn nazaten. Tussen 1727 en 1730 werd de buitenplaats afgebroken.

Swanenburg wordt op een prent afgebeeld in Mattheus Smallegange's Nieuwe Cronyck van Zeeland (1696). De tekening geeft een geïdealiseerd beeld van de werkelijkheid, waardoor Swanenburg omvangrijker lijkt dan het eigenlijk was. Toch moet deze buitenplaats één van de grootste op Walcheren zijn geweest. Dat suggereren de gebroeders Hattinga althans. De cartografen noteerden op hun kaart van Walcheren uit circa 1750 't geslegte Slot Swanenburg'. Dat duidt op een landgoed van kasteelachtige allure.

Hoewel de familie Ingels ook een huis in de stad Vlissingen bezat, viel dit pand in vele opzichten niet te vergelijken met het beroemde Huis Bartolotti in Amsterdam. Er is echter wel iets bijzonders over het Vlissingse pand te melden. In maart 1625 bracht de beroemde rechtsgeleerde en schrijver Hugo de Groot, samen met zijn favoriete zwager Nicolaes van Reigersberg, een bezoek aan dit huis, dat toen in bezit was van de vader van Jasper Ingels. Het bewuste pand vormt tegenwoordig een onderdeel van het Gemeentearchief Vlissingen, dat in de Hellebardierstraat is gelegen.

Hof Swanenburg. Een indrukwekkende buitenplaats, destijds net buiten Vlissingen gelegen. Tussen 1727 en 1730 werd Swanenburg gesloopt. (prent uit: Mattheus Smallegange, Nieuwe Cronyck van Zeeland, Middelburg 1696, p. 672)

Schot was een krasse dame. Zij werd 86 jaar oud en was bij haar overlijden in 1694 maar liefst 60 jaar lang weduwe geweest. Zij overleefde haar vier kinderen en zelfs een aantal kleinkinderen.

Mijn huwelijk met Jasper Ingels duurde slechts zeven jaar. Mijn man overleed al in 1679. Zelf blies ik mijn laatste adem pas uit in 1701.”

* Jaco Simons, 'Raadsheer Apollonius Ingels en Maria Schot', in: Den Spiegel, jrg. 31 nr. 3. In dit artikel staat overigens abusievelijk vermeld dat Maria Schot in 1679, via haar zoon Jasper en diens schoonouders, eigenaresse werd van de buitenplaats 't Huys ten Duynen in Oostkapelle. Maria Schot kreeg na de dood van Jasper in 1679 'slechts' een stuk bos/vroongebied van 10 gemeten en 36 roeden in handen. Deze grond grensde aan de genoemde buitenplaats.

Over de auteur: JACO SIMONS, studeerde kerkorgel en piano aan het conservatorium. Naast het docentschap muziek houdt hij zich bezig met archiefonderzoek. Hij publiceerde in de bladen Den Spiegel, Arneklanken, Klaver Vier, Nehalennia, Saillant en De Wete.

Bronnen

- H. de Groot, *Briefwisseling van Hugo Grotius*, deel XVII, pagina 256, Den Haag, 2001.
- G. Leonhardt, *Het huis Bartolotti en zijn bewoners*, Amsterdam 1979.
- J. Simons, 'Zwanenburg', in *De Wete*, jrg. 37 nr. 3.
- J. Simons, 'Johan Ghyselien en De Barlaeus', in *Nehalennia*, nr. 189, najaar 2015.
- M. Smallegange, *Nieuwe Cronyck van Zeeland*, Middelburg 1696.
- K. Zandvliet, *De 250 rijksten van de Gouden Eeuw*, Amsterdam 2006. Guillelmo Bartolotti van den Heuvel sr. staat in de rangschikking op nummer 5.
- www.geertmak.nl/nl
- Zeeuws Archief
 - Collectie Zeeuwse Genealogieën, inv. nr. 4 (p. 14 en 26) en inv. nrs. 166, 242 en 325.
 - Familie Van Reigersberg-Versluys, inv. nrs. 69, 70 en 71.
 - Rechterlijke Archieven Zeeuwse Eilanden, inv. nr. 1299, fol. 148vo en 186vo.; inv. nr. 1300, fol. 21.
 - Handschriftenverzameling Rijksarchief in Zeeland, inv. nr. 365.
 - Rekenkamer van Zeeland, 'Rekenkamer D', inv. nr. 59351. Begraaflijst met vermelding van Jasper Ingels (1679).
- Gemeentearchief Vlissingen
 - Hervormde Gemeente Vlissingen; Kerkenraad en Kerkvoogdij, inv. nr. 482, fol. 245, lidmatenboek 1613-1654.
 - Hervormde Gemeente Vlissingen; Diaconie, inv. nr. 212. Legaten.
 - Oud-rechterlijk archief Vlissingen, inv. nr. 750, fol. 92. Huizenlegger.